

EKONOMSKA, SOCIJALNA I TERITORIJALNA KOHEZIJA

U cilju promicanja skladnog i sveobuhvatnog razvoja, Europska unija radi na jačanju svoje ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije. Posebice nastoji smanjiti razlike u stupnju razvoja različitih regija, među kojima se posebna pozornost posvećuje ruralnim područjima, područjima zahvaćenima industrijskom tranzicijom i regijama koje su izložene ozbiljnim i trajnim prirodnim ili demografskim poteškoćama, kao što su najsjevernije regije s vrlo niskom gustoćom naseljenosti te otočne, pogranične i planinske regije.

PRAVNA OSNOVA

Članci od 174. do 178. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

KONTEKST

Kohezijska politika glavna je investicijska politika Europske unije. Pruža pogodnosti za sve regije i gradove u EU-u te podupire gospodarski rast, otvaranje radnih mjesta, poslovnu konkurentnost, održivi razvoj i zaštitu okoliša.

Od samog osnutka Europske zajednice (danas Europske unije) u njoj postoje velike teritorijalne i demografske razlike koje bi mogle biti prepreke integraciji i razvoju Europe. Ugovorom iz Rima (1957.) uspostavljeni su mehanizmi solidarnosti u obliku dvaju fondova: Europskog socijalnog fonda (ESF) i Europskog fonda za smjernice i jamstva u poljoprivredi (EFSJP, komponenta za smjernice). Regionalni aspekti uvedeni su 1975. stvaranjem Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR). Godine 1994. osnovan je i Kohezijski fond.

Jedinstvenim europskim aktom iz 1986. ekonomska i socijalna kohezija prešla je u nadležnost Europske zajednice. Ugovorom iz Lisabona 2008. je uvedena treća dimenzija kohezije EU-a: teritorijalna kohezija. Ta tri kohezijska aspekta primaju potporu preko kohezijske politike i strukturnih fondova.

CILJEVI

Jedan je od glavnih ciljeva EU-a jačanje njegove ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije. Znatno udio aktivnosti i proračuna EU-a posvećuje se smanjenju razlika među regijama, s posebnim naglaskom na ruralnim područjima, područjima zahvaćenim industrijskom tranzicijom i regijama suočenim s teškim i trajnim prirodnim nepogodama ili demografskim poteškoćama.

EU podupire postizanje tih ciljeva uporabom europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESF-a, EFRR-a, Kohezijskog fonda, Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) i Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)) i drugih izvora kao što je Europska investicijska banka.

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj zamijenio je 2014. komponentu za smjernice u Europskom fondu za smjernice i jamstva u poljoprivredi. U okviru kohezijske politike Unije EPFRR podupire ruralni razvoj i unapređenje poljoprivredne infrastrukture.

Europski socijalni fond glavni je instrument Unije kojim se podupiru mjere za sprečavanje i suzbijanje nezaposlenosti, razvoj ljudskih resursa te poticanje socijalne integracije na tržištu rada. Njime se financiraju inicijative kojima se promiče visoka razina zaposlenosti, jednake mogućnosti za muškarce i žene, održiv razvoj te ekonomska i socijalna kohezija.

Svrha je Europskog fonda za regionalni razvoj pomoći otklanjanju glavnih regionalnih neravnoteža u EU-u. Iz Fonda se pruža potpora regijama koje zaostaju u razvoju i doprinosi prenamjeni industrijskih područja koja nazaduju.

Iz Kohezijskog fonda pružaju se financijski doprinosi za projekte povezane s ekologijom i transeuropskim mrežama u području prometne infrastrukture. Sredstva iz Fonda dostupna su samo državama članicama čiji je bruto nacionalni dohodak po stanovniku niži od 90 % prosjeka EU-a.

Kako bi se zajamčilo učinkovito korištenje strukturnim fondovima, moraju se poštovati sljedeća načela:

- grupiranje fondova s obzirom na ciljeve i regije
- partnerstvo Komisije, država članica i regionalnih vlasti u planiranju, provedbi i nadzoru upotrebe fondova
- izrada programa pomoći
- dodatnost europskih i nacionalnih doprinosa.

Dodjela financijskih sredstava Unije namijenjenih kohezijskoj politici usmjerena je na dva glavna cilja:

- ulaganje za rast i zapošljavanje – čime se jača tržište rada i regionalna gospodarstva
- europska teritorijalna suradnja – potpora koheziji EU-a kroz suradnju na prekograničnoj, transnacionalnoj i međuregionalnoj razini.

Od 1988. proračun kohezijske politike Unije iznimno se povećao te je ona, uz zajedničku poljoprivrednu politiku, postala jednom od politika Unije za koje se izdvaja najviše sredstava. Tijekom programskog razdoblja 2014. – 2020. EU za svoju kohezijsku politiku dodjeljuje više od 350 milijardi EUR, tj. 32,5 % ukupnog proračuna EU-a. Ta se sredstva troše na razne aktivnosti poput izgradnje novih prometnica, zaštite okoliša, investicija u inovativna poduzeća, otvaranja novih radnih mjesta i strukovnog osposobljavanja. Gotovo 200 milijardi EUR dodijelit će se EFRR-u (uključujući 10,2 milijarde EUR za europsku teritorijalnu suradnju i 1,5 milijardi EUR kao

posebna sredstva za najudaljenije i slabo naseljene regije). Više od 83 milijarde EUR izdvojiti će se za ESF, a 63 milijarde EUR za Kohezijski fond.

PRIJEDLOG KOHEZIJSKE POLITIKE EU-A ZA RAZDOBLJE NAKON 2020.

U svibnju 2018. Komisija je predložila uredbe za uređenje kohezijske politike EU-a nakon 2020. Jedan od glavnih ciljeva te reforme jest pojednostavniti procedure i povećati učinkovitost ulaganja EU-a. Jedanaest tematskih ciljeva upotrijebljenih u kohezijskoj politici tijekom razdoblja 2014. – 2020. zamijenjeno je s pet političkih ciljeva za EFRR, ESF+, Kohezijski fond i EFPR:

- pametnija Europa – inovativna i pametna gospodarska preobrazba
- zelenija Europa s niskom razinom emisija ugljika
- povezanija Europa – mobilnost i regionalna povezanost ICT-a
- Europa s istaknutijom socijalnom komponentom – provedba europskog stupa socijalnih prava
- Europa bliža građanima – održiv i integriran razvoj urbanih, ruralnih i obalnih područja putem lokalnih inicijativa.

Predloženi proračun za buduću kohezijsku politiku iznosi 330,6 milijardi EUR. Oko 200,6 milijardi EUR dodijelit će se EFRR-u (uključujući 8,4 milijarde EUR za europsku teritorijalnu suradnju i 1,5 milijardi EUR kao posebna sredstva za najudaljenije regije). Više od 41 milijarde EUR dodijelit će se Kohezijskom fondu (od čega će se 10 milijardi EUR potrošiti na Instrument za povezivanje Europe), a 88,6 milijardi EUR za ESF+.

Predložene uredbe podliježu redovnom zakonodavnom postupku, u kojem je Parlament ravnopravan s Vijećem. To znači da će do kraja 2020. te dvije institucije morati postići konsenzus o pravilima za buduću kohezijsku politiku.

Do travnja 2019. Parlament je dovršio prvo čitanje prijedlogâ Komisije.

ULOGA EUROPSKOG PARLAMENTA

Parlament ima važnu ulogu u jačanju ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije EU-a. Zakonodavstvo o kohezijskoj politici i strukturnim fondovima priprema se u okviru redovnog zakonodavnog postupka, u kojem Parlament i Vijeće imaju jednak utjecaj.

Parlament aktivno sudjeluje u pregovorima o reformi kohezijske politike za razdoblje od 2014. do 2020. Reformom će se utvrditi prioriteti i instrumenti za buduće mjere EU-a za jačanje ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije. Parlament snažno podržava prijedloge za sveobuhvatnu i učinkovitu kohezijsku politiku, za što također treba osigurati dostatna financijska sredstva.

Jacques Lecarte / Marek Kołodziejski
04/2019

